گفت و گو

آینده پژوهی در کانون های تفکر

گفت و گو
با بهزاد سلطانی
استاد دانشگاه

احسان طبرانی راد

در آسیب شناسی توسعه پایدار در کشور، بیش از هر چیز نیاز به برنامه ریزی راهبردی و مدیریت استراتژیک ضروری می نماید. آینده اندیشی و نگرش و مدیریت راهبردی در پی ریزی و اجرای نظام توسعه و دستیابی به فناوری های نوین در ایران، می تواند هم شناخت درون را برای بهره گیری از ابزار بیرون محقق کند، هم روندهای جهانی را احصا کند و از رهگذر روابط و تعامل بین این دو سهمی از توسعه را به خود اختصاص دهد. در این فرایند کانون های تفکر با کارکردی که دکتر بهزاد سلطانی، مدیر کل امور پژوهش و برنامه ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای آن قائل است نقشی مهم دارند. گفت و گو با دکتر سلطانی پیرامون جایگاه و کارکردهای کانون های تفکر در نظام توسعه و سیاست های علم و فناوری است که در پی می آید.

*** Think Tank موضوع تازه‌ای در مباحث علمی و پژوهشی کشور است. بهتر است صحبت را از ترجمه مناسب و تعریف آن آغاز کنیم.**

- معادل های گوناگونی تا به حال برای این اصطلاح استفاده شده است که مطرح ترین آن ها مخزن اندیشه و اتاق فکر است. به نظر من با توجه به کارکردی که از Think Tank انتظار داریم، واژه کانون تفکر نزدیک تر است. تعریفی هم که از آن می توان ارائه کرد این است که گروهی جمع می شوند و بر روی موضوع مشخصی فعالیت فکری انجام می دهند. محصول این فعالیت بعداً به صورتی در جامعه در مخاطب خودش تأثیر می گذارد. این فرایند کلی است و محصولش را همه پیگیری می کنند تا به مخاطبش برسد. اینجا دو موضوع پیش می آید، اول این که مخاطب از پیش موضوع را به این کانون سفارش داده یا این که کانون تفکر احساس کرده است که موضوعی حساس وجود دارد و سراغ آن می رود.

*** چه فعالیت هایی در آن انجام می شود؟**

- فعالیت ها را این گونه می توانیم طبقه بندی کنیم: ۱- آینده اندیشی ۲-پژوهش راهبردی یعنی برنامه ریزی استراتژیک ۳- ایده پردازی و تحلیل که مهمترین است ۴- ارائه راه حل های اثربخش و ۵- همفکری با مدیران که به طور خلاصه از آن به سیاست پژوهی تعبیر می کنیم. منتهی نه پژوهش به معنای مرسوم و مصطلح. سیاست پژوهی بیشتر با ایده پردازی و تجزیه و تحلیل همراه است. لازمه اش هم این است که افرادی که آنجا هستند خصوصیات خاصی داشته باشند تا بتوانند این فعالیت را به خوبی انجام دهند. از این رو دو تیپ افراد را برای چنین جایی لازم می دانیم، اول افرادی که در موضوعی که کانون تفکر می خواهد کار بکند، متخصص باشند. یعنی علم و تئوری موضوع را بدانند و استادانی بنا بر زمینه بحث وجود داشته باشند که تئوری حل موضوع را بدانند، یعنی اندیشه بشری را به صورت نظری درک کرده باشند. نمی شود کانون تفکر بگوید من نمی دانم دنیا، بشر و تاریخ در این ارتباط چه کار کرده است. و دوم، افرادی که تجربه وسیعی در موضوع دارند.

ترکیب مناسبی از این دو دسته افراد مجرب و عالم، می توانند کانون تفکر تشکیل دهند. البته در کنار اینان، دانش پژوهان جوان نیز کمک می کنند ولی محور آن دو دسته اند و این مجموعه کانون تفکر را تشکیل می دهند.

تعریف دیگری که برای کانون تفکر وجود دارد، اطلاق نهاد علمی - اجتماعی به آن است. بنابر این تعریف، کانون تفکر نهادی است که دارای دو وجه علمی و اجتماعی است، یعنی از طرفی مانند مرکز پژوهشی است و از طرفی مانند یک مرکز اجتماعی، نتایج فعالیتش به مقاله یا گزارش علمی منتهی نمی شود، مرحله دوم از اینجا شروع می شود که مرحله اجتماعی است. در حقیقت کانون تفکر خودش را موظف می داند که ایده هایی را که به وجود آمده را به مخاطب برساند. و این یک رساندن ساده نیست. ممکن است میزگردهایی مرتبط با بحث با حضور مدیران تشکیل دهد، یا در رسانه ها مطرح کند، یا در سطحی، جلسه های خصوصی با مدیران ارشد، وزیران و یا رئیس جمهور بگذارد و خلاصه این که این فعالیت ها را آن قدر انجام دهد تا مطمئن شود که آن یافته سیاست پژوهی به جایی که باید بر مبنای آن عمل شود، رسیده است. و به همین جهت می گوییم نهاد اجتماعی هم می باشد. خب، کانون های تفکر با این تعریف هم می توانند دولتی یا غیردولتی باشند و در زمینه های متعدد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، علمی و فناوری فعالیت کنند.

نکته ای که حایز اهمیت است این که کانون تفکر گروه فشار سیاسی و اجتماعی نیست، خب، در ایران شاید به ذهن بیاید که معلوم است که کانون تفکر گروه فشار نیست، چه گروه فشار اجتماعی و چه گروه فشار فرهنگی یا سیاسی. این موضوع در کشورهای صنعتی دارای بحث های گوناگونی است. کانون های تفکر در دنیا آن قدر وجهه اثرگذاری اجتماعی پیدا کرده اند که مشابهتی با گروه های فشار اجتماعی دارند و این باعث شده صاحبان قدرت و سرمایه بیایند و کانون های تفکری ایجاد کنند تا در راستای اهداف خاص به فعالیت بپردازند. برای همین در مقالات متعددی که در زمینه کارکرد کانون های تفکر منتشر می شود بر این موضوع تأکید می شود که آن ها مراکز سیاست پژوهی مستقل هستند و این مساله در تعاریف نیز آمده است که کانون تفکر نباید به ابزار دست مراکز قدرت، حال سیاسی یا اقتصادی یا علمی تبدیل شوند.

رسالت عمومی کانون تفکر کمک به مدیران جامعه اعم از دولتی، خصوصی و عمومی (شهرداری ها) برای راهبری بهینه سازمان و حل مشکلات است. این مشکلات لزوماً مسائل داخلی نیست و ممکن است مسائل اجتماعی و همگانی باشد.

*** اشاره کردید به این که اصحاب کانون های تفکر متخصصان هستند. یعنی علم را در کنار تجربه به کار می گیرند. اسم این ها چیست؟ آیا استراتژیست ها هستند؟ یا افراد نخبه و عالمی که دارای تعریف دیگری هستند؟**

- به نکته خوبی اشاره کردید. دسته دومی که به عنوان اصحاب کانون های تفکر گفتم مدیران مجرب هستند، طبیعی است که هر مدیری نمی تواند عضو کانون تفکر باشد. مدیری می تواند حضور داشته باشد که استراتژیست باشد. یعنی مدیری که در ذیل کار خودش آینده نگری دارد و نه مدیری که دچار روزمرگی است.

در بخش نظری هم افرادی که با علوم استراتژیک آشنایی دارند و در زمینه موضوع فعالیت کانون نظریه های علمی را می شناسند. طبیعتاً استادانی که به بحث های تئوریک و نظری اشراف دارند نیز باید ویژگی دیدگاه عملی را داشته باشند. هر استاد دانشگاهی لزوماً نمی تواند فرد مناسبی برای کانون تفکر باشد، همان طوری که هر مدیر نمی تواند مناسب باشد.

*** مکانیزم این سیاست پژوهی چگونه است؟**

- مکانیزم فعالیت کانون های تفکر این گونه است که ابتدا باید موضوع مورد مطالعه شناسایی شود و پس از توصیف، به درستی تعریف شود، سپس دیدگاه های تحلیلی و نظری پیرامون آن جمع آوری شود و همچنین مدل ها و نظریات مطرح در دنیا نیز به کار گرفته شود. آن گاه ایده های کلی و پیشنهادهای اولیه، تبدیل به سیاست، راهکار و برنامه شود و در این زمینه بستر لازم برای تضارب افکار بین مدیران و افراد مجرب و کارشناسان را به وجود آورند و نهایتاً راه حل های به دست آمده را به صورت سؤال و چالش و به هر صورت که می توانند، به مخاطب مربوطه منتقل دهند که اصطلاحاً ترویج نامیده می شود.

*** فارغ از جنبه علمی، در قسمت اجتماعی، نوع تأثیرگذاری بر مدیران چگونه است؟ این تأثیر از بالا به پایین است یا از پایین به بالا؟**

- این یکی از بحث های مهم است. باید به این سمت رفت تا همه مدیران ارشد کشور آن را درک کنند و خودشان نیز مروج آن شوند. اهمیت وجود کانون های تفکر در کشور بسیار زیاد است. قطعاً جابه جایی های سیاسی در جامعه خواهیم داشت، در دولت، مجلس و بقیه دستگاه ها، بنابراین نمی توان انتظار داشت بهترین افراد با بهترین درجه، مدیر شوند، بالاخره مدیران دارای ضعف هایی هستند. اما اگر سیستم و نظامی را پیاده سازی کنیم که در فرهنگ مدیریتی و فرهنگ جامعه این این انتظار را ایجاد کند و مدیر بر اساس تحلیل کانون های تفکر تصمیم گیری هایش را انجام دهد، ضمانت و امنیت تصمیم گیری در کشور ایجاد شده است. مثالی که در این زمینه وجود دارد این است که از رئیس جمهور آمریکا پرسیدند که تحلیل تو در حمله به عراق وجود سلاح های شیمیایی است، درحالی که سلاحی پیدا نشد؟ بلافاصله جواب می دهد که من این تصمیم را به تنهایی نگرفته ام، بلکه مبتنی بر مستند ۴۰۰ صفحه ای بوده است که فلان کانون تفکر ارائه داده است. این نشان می دهد که مدیر مجبور است که بگوید من که به تنهایی تصمیم نمی گیرم، بلکه مبتنی بر یک مجموعه این تصمیم را گرفته ام. البته در این مورد خاص کانون تفکری وابسته به دستگاه های اطلاعاتی آمریکا با جهت گیری سیاسی عمل کرده است.

*** کارکرد جهانی کانون های تفکر چه بوده است؟**

- کانون های تفکر در جوامع صنعتی به لایه دوم اثرگذاری در جامعه تبدیل شده اند، ولی الان در ایران رسانه ها دارای این نقش هستند. و همه رسانه ها را به این عنوان می شناسند که افکار عمومی را شکل می دهند. در دنیای صنعتی این لایه عمیق تر شده است، کانون های تفکر افکار نخبگان را در زمینه ای خاص شکل می دهند و همچنین بر افکار رسانه ها تأثیرگذار هستند، رسانه ها نیز افکار عمومی و اجتماعی را شکل می دهند. بنابراین به موتور محرکه ای تبدیل شده که پشت صحنه افکار عمومی در حال عمل است و فوق العاده عمیق تر و دقیق تر کار می کند، بر همین اساس به صحنه رسانه ها که می آید می تواند به شدت جذاب باشد و افکار عمومی را شکل دهد.

در دنیا کانون های تفکر گسترش خوبی داشته اند، البته به اسامی مختلفی که جنس آن ها همان Think Tank است. اسامی مختلفی مانند مؤسسه، بنیاد، کلوپ فکر، مرکز سیاستگذاری و دیگر اسامی که با مراجعه به فرایند فعالیت های آنان می توان دریافت که در قالب کانون تفکر عمل می کنند. مراکزی هم وجود دارد که کانون های تفکر را ثبت و بررسی می کنند، یکی از مهم ترین آن ها «نیرا» در ژاپن است که خود نیز یک کانون تفکر است و در این زمینه آمارگیری انجام می دهد. از حدود ۱۸۵۰ میلادی نمونه های اولیه کانون تفکر توسط شاگردان یک فیلسوف انگلیسی که نظرات تندی در مسائل اجتماعی داشت شکل گرفت. و بعد از جنگ جهانی نام Think Tank به آن اطلاق کردند و آن هم به دلیل اتاق های فکری بود که در خلال جنگ به وجود آمدند و بعد هم به تمامی مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تسری پیدا کرد. پس عنوان کانون تفکر از ۱۹۶۰ بر این مجموعه گذاشته شد.

سیر تحول کانون های تحول را نیز به ۵ دوره سال های ۱۹۰۰ الی ۱۹۴۵ میلادی، ۴۵ الی ۷۰، ۷۰ تا ۹۰، ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۰ و ۲۰۰۰ تا کنون تقسیم کرده اند که هر کدام از این دوره ها دارای ویژگی های خاصی هستند. ویژگی هایی که برای دوره پنجم که هنوز ادامه دارد برمی شمارند، افزایش تنوع، تخصص گرایی، افزایش تعداد و شبکه ای شدن است یعنی تعداد کانون های تفکر به میزانی در کشورهای صنعتی افزایش یافته است که اینان شبکه ایجاد کرده اند و در قالب این شبکه به فعالیت و حمایت های مشترک می پردازند، دیگر ویژگی کانون های تفکر در دوره متاخر حیاتشان، بهبود روش های انتقال دیدگاه به مخاطب است که این با کمک فناوری های نوین محقق شده است.

در بیش از ۷۷ کشور دنیا کانون های تفکر وجود دارند که ثبت هم شده اند. بیشترین موارد را در آمریکا داریم که از ۷۶ تا ۲۵۰ کانون تفکر ذکر شده است که این اختلاف آمار به تعریف و همپوشانی آن ها با مراکز تحقیقاتی برمی گردد. آماری که موسسه نیرای ژاپن ارائه می دهد و دیدگاه حداقلی است می گوید که در ۷۷ کشور دنیا ۹۰۰ کانون تفکر ثبت شده است که سهم کشورهایی مانند انگلستان ۱۲، آلمان ۱۳، ژاپن ۲۴، کره ۸ و بلغارستان ۶ کانون تفکر است. البته خود کشورها آمار بیش از این ارائه می کنند که همان طور که گفتم این ناشی از اختلاف در دیدگاه و تعریف و کارکرد است.

ادامه دارد

سازمان جهاد کشاورزی استان تهران
مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان
آگهی مناقصه عمومی (نوبت اول)
مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان ساوجبلاغ در نظر دارد، اجرای عملیات آبخیزداری در زیر حوضه‌های آبخیز شهرستان ساوجبلاغ را به پیمانکاران واجد شرایط واگذار نماید. پیمانکاران واجد شرایط شرکت در مناقصه می‌توانند برای دریافت اسناد مناقصه از تاریخ انتشار آگهی نوبت اول تا مدت ده روز به نشانی ذیل مراجعه نمایند.
نشانی: هشتگرد، خیابان امام خمینی، مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان ساوجبلاغ
شماره تلفن تماس: ۵-۰۲۶۲۴۲۲۲۵۴۳

آگهی جلسه عمومی فوق العاده
جلسه عمومی فوق العاده شرکت مهندسی مشاور پورآب در ساعت ۱۵ روز ۸۴/۶/۳۰ در محل مهمانسرای شرکت برگزار می گردد. از کلیه سهامداران شرکت دعوت می نماید در جلسه مذکور حضور بهم رسانند.
موضوع جلسه: تغییر محل مرکز شرکت
هیات مدیره شرکت

قابل توجه صاحبان صنایع بزرگ
و مدیران مدیر نفت، گاز، پتروشیمی و دیگر صنایع
کارخانجات پدیده آهن، ستایش شده در کیفیت، امنیت، موفقیت، برتری امکانات و ایزو در تولید سازه های سنگین فلزی و سوله
مدیریت ورژ آرا کلیان
۰۹۱۲۱۳۹۹۸۷۴
۰۲۱-۸۸۷۲۶۴۳۰ (خط۵)
ایمیل.padideh_ahan @ hotmail.com

بسمه تعالی
وزارت نیرو
شرکت آب و فاضلاب گیلان
(سهامی خاص)
نوبت اول
آگهی مناقصه عمومی شماره ۸۴/۲۲
شرکت آب و فاضلاب استان گیلان در نظر دارد، مقدار «۶ تن سولفات آلومینیوم برای تصفیه خانه بزرگ رشت را طبق مشخصات فنی مندرج در اسناد مناقصه خریداری نماید.
لذا از کلیه تولیدکنندگان واجد شرایط دعوت می شود برای دریافت اسناد و شرایط شرکت در مناقصه از تاریخ درج آگهی به مدت «۱۰ روز به امور بازرگانی شرکت واقع در رشت، خیابان حافظ، جنب پارک قدس مراجعه و در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر با شماره تلفن «۳۲۳۰۵۰۲-۱۳۱» و نمابر «۳۲۲۶۳۵۷-۱۳۱» تماس حاصل نمایند.
شرکت آب و فاضلاب استان گیلان

Tefal Privilege Cookware
ظروف نچسب پری ویلچ
تِفال
TEFAL
Thermo-Spot
پوشش نچسب مقاوم جهت شستشوی آسان
پوشش نچسب داخلی قابل استفاده با کمترین مالغه فلزی
در شیشه ای مجهز به دکمه خروج بخار
کفی مجهز به دیسک استیل که تاب برنمی دارد.
دستگیره های مناسب و کاربردی با رویه فلزی
وقتی نشانگر حرارتی ترمومیت به صورت دایره قرمز کامل در می آید، ماهیتابه حرارت لازم را پیدا کرده و آماده پخت و پز می باشد.
شرکت ایرات بیتب تولید کننده و عرضه کننده ظروف نچسب تفال
دفتر خدمات پس از فروش: تهران، خیابان جمهوری، ساختمان آلومینیم، طبقه هشتم تلفن: ۶۶۷۰۰۵۴۰-۶۶۷۰۰۶۴۰

ثبت نام در دانشگاههای ارمنستان
ادامه تحصیل کاردانی به کارشناسی
کامپیوتر - قدرت - عمران - الکترونیک - مخابرات
تلفن دفتر مرکزی تهران ۰۲۱-۸۸۸۲۵۱۶۸
تلفن دفتر نمایندگی کرج ۰۲۶۱-۴۴۳۵۸۸۷

آگهی استخدام
شرکت مهندسان مشاور سازه برای تکمیل کادر مهندسی خود در بخش تجهیزات دوار از فارغ التحصیلان رشته مکانیک آشنا به زبان انگلیسی و مسلط به کامپیوتر دعوت به همکاری می نماید.
متقاضیان می توانند رزومه های خود را با پست الکترونیکی به نشانی ذیل ارسال نمایند.
hrm @sazeh.co.ir

قابل توجه
تولیدکنندگان داخلی
و
شرکتهای خارجی
مزایده بیلبوردهای تبلیغاتی
تعدادی از بیلبوردهای نصب شده در پل مکاتیزه عابر پیاده در یکی از بهترین نقاط شهر تهران به مدت یکسال به بالاترین پیشنهاد واگذار می گردد.
متقاضیان برای اخذ اوراق مزایده با تلفن زیر تماس حاصل نمایند.
۰۲۱-۸۸۷۶۰۷۲۵

دعوت به همکاری
شرکت مهندسان مشاور سازه
فارغ التحصیلان از دانشگاههای معتبر را به شرح زیر به همکاری دعوت می نماید.
کارشناس خرید کالای پروژه های نفت و گاز و پتروشیمی، با مدرک مهندسی / مدیریت و حداقل ۳ سال سابقه کار مرتبط
مدیریت کالای پروژه های نفت و گاز و پتروشیمی با مدرک مهندسی / مدیریت و حداقل ۵ سال سابقه کار مرتبط
تسلط به زبان انگلیسی و آشنایی کامل با کامپیوتر الزامی می‌باشد.
متقاضیان می توانند رزومه خود را با پست الکترونیکی به نشانی ذیل ارسال نمایند.
hrm @sazeh.co.ir